

PROVERBIS, DITES I FRASES FETES DE BLANES

El treball que teniu a les mans va sorgir a iniciativa del Sr. Josep Alum i Utset, terrassà de Blanes, que va recollir, aleatòriament i seguint el flux de la seva memòria, prop de quatre-centes dites i frases fetes habituals a Blanes des de la seva infantesa.

Quan em va presentar tot aquell material em va interessar de seguida, tant en l'aspecte etnològic com filològic i, seguint aquest doble criteri, vaig elaborar-ne una classificació amb alguns comentaris filològics en el sentit ampli del terme, que a voltes donen llum a l'anècdota que s'amaga darrere de la frase feta, a voltes es materialitzen en un comentari lingüístic, a voltes documenten la frase amb alguna font o, simplement, en glossen el significat.

Hem d'advertir que el mètode no ha estat premeditat, sinó que el corpus de material parèmic ens ha suggerit en tot moment el comentari, amb l'única premissa de situar-lo dintre de la nostra subcomunitat lingüística: Blanes. És per això que la primera classificació que he fet discrimina clarament les expressions populars inèdites de Blanes (per llurs referències a topònims, a personatges blanencs o a anècdotes del poble) de les de caràcter general, però no per això menys representatives del tarannà del nostre poble.

Tot i ser conscients que és molt difícil, pràcticament impossible, establir l'origen o el radi d'acció d'un refrany, hem emprès aquesta aventura per tal de preservar un material antropològic en perill d'extinció. Efectivament, parlar dels orígens d'aquest gènere ens remuntaria als llibres proverbials de la Bíblia, a textos d'autors clàssics grecs i llatins, a fonts aràbigues i, de ben segur, a tota una tradició oral anterior i paral·lela, ja que el que interessa del refrany és el seu anonimat, la veu coral de la comunitat a través de la fórmula mnemotècnica. Amb paraules de John Russell "un proverbi és l'enginy d'un de sol i la saviesa de tots".

En la segona part de la nostra classificació hem aplegat totes aquelles frases fetes sense marca local, amb un doble criteri: d'una banda, un criteri temàtic (meteorologia, dates assenyalades, sexe), i de l'altra, un criteri funcional (interjeccions, frases adjectives, accions, proverbis) per tal d'evitar múltiples subdivisions. Aquest apartat no l'hem comentat amb tanta detenció i hem deixat de glossar el significat de moltes parèmies, ja que es pot trobar en qualsevol diccionari específic.

Val a dir que dins de cada apartat hem ordenat els refranys per ordre alfabètic i que hem intentat homogeneïtzar llur presentació escrita amb l'ús –sempre que ens ha estat possible- de l'infinitiu.

Pel que fa a la terminologia emprada, hem usat indistintament els mots refrany, adagi, frase feta, parèmia, proverbi,...i és que la terminologia que envolta aquesta matèria –la paremiologia- és àmplia, ambigua i difusa. Podríem dir que hi ha una relació directa entre l'abundància de termes per designar un concepte i l'interès que aquest concepte desperta en el si de la comunitat, ja sigui científica (termes especialitzats) com social (termes populars).

Els diccionaris generals defineixen molt vagament aquests termes i, a voltes, els confonen en una mateixa cosa. D'altra banda, els diccionaris de lingüística no resolen la confusió.

Joana Martí i Joan Raspall, en el seu Diccionari de locucions i de frases fetes (DLFF) separen les locucions de les frases fetes basant-se en una diferència funcional –locució, el que és substituïble per un element parcial d'una frase (substantiu, adjectiu, adverbial o de relació) i frase feta, el que és substituïble per una oració-, tot i que admeten que, “profundament són el mateix”.

Maria Conca, il·lustre paremiòloga catalana, parla d'aquesta multiplicitat taxonòmica en aquests termes: “En definitiva, refrany, proverbi, parèmia, adagi, sentència, apotegma, axioma, màxima, aforisme, dita,... són expressions populars on es troba condensada l'experiència d'un poble, la manera de veure el món, la lluita per la supervivència, el sotmetiment a unes lleis d'ordre social o moral, la riquesa de la llengua, l'enginy, l'humor; són la veu col·lectiva de generacions i generacions que volen comunicar als seus fills l'aprenentatge que han fet de la vida”.

No obstant això, i després d'aquesta preciosa definició que ens hem permès de citar, aquesta autora arriba a separar molt clarament refrany o parèmia de locució i frase feta, en virtut de llur major i menor, respectivament, autonomia en el discurs.

Vista aquesta confusió terminològica i atès que en aquest treball no pretenem una precisió absoluta, hem apel·lat al concepte ampli d'unitat fraseològica per designar totes les expressions de cultura popular que, emergents d'una experiència col·lectiva, han fet fortuna en la comunitat i s'han lexicalitzat. És per això que les hem anomenat, de forma general, frase feta.

No voldria acabar sense esmentar la funció poètica amb què es basa l'estructura del refrany. Gairebé sempre se'ns presenta amb una estructura versal, binària, amb una cesura interna que divideix el vers en dos hemistiquis i, sovint, amb una rima consonant o assonant. Aquestes característiques formals, que sovint són reiteratives, a compleixen una funció mnemotècnica de primer ordre que l'han ajudat a fer fortuna (Mes val això.... que allò; Quan..... quan.....; Ni .... ni.....). Dins de la funció poètica dels refranys hem de destacar la metàfora com a figura

retòrica predominant, tot i que també apareix la ironia, la comparació, la metonímia, l'al·literació, la paronomàsia o la repetició de mots. Totes aquestes característiques formals avui són aplicades a altres tipus de textos: els eslògans publicitaris i les consignes polítiques.

Finalment, voldria remarcar el caràcter unipersonal d'aquest aplec de dites i frases fetes de Blanes, que el fa necessàriament incomplet i parcial. Per tant, el lector, com a element integrant de la comunitat lingüística, hi trobarà a faltar refranys o bé comprovarà que la versió que usa o recorda no coincideix exactament amb la que hem recollit aquí. Aquesta fluctuació i heterogeneïtat de solucions és una de les característiques de la llengua oral. Voler-la recollir en un tros de paper no persegueix altra cosa que el fet de copsar un fragment de la vida quotidiana.

CLASSIFICACIÓ

1. Frases fetes inèdites de Blanes, per diversos motius:

- 1.1 Frases fetes referents a Blanes i a topònims dintre del terme
- 1.2 Cançons i rodolins propis de Blanes perquè al·ludeixen a anècdotes del poble
- 1.3 Frases fetes referents a personatges populars de Blanes

2. Frases fetes de caràcter general, però representatives de la parla de Blanes

- 2.1 Frases fetes referents a la meteorologia
  - 2.1.1. Inèdites de Blanes
  - 2.1.2. Recollides per Cortils i Vieta a Ethologia de Blanes, 1886
  - 2.1.3. Generals
- 2.2 Dates assenyalades
- 2.3 Interjeccions populars
- 2.4 De caràcter sexual
- 2.5 Descriuen accions
- 2.6 Adjectives, qualificadores
- 2.7 Proverbis, filosofia popular

1. FRASES FETES INÈDITES DE BLANES

1.1 FRASES FETES REFERENTS A BLANES I A TOPÒNIMS DINTRE DEL TERME

1. A Blanes, de la merda en fan campanes

Es refereix al fet que els seus habitants són molt aprofitadors

2. A Blanes, les galanes

El DCVB entra el terme galà (galan, galana) amb aquesta accepció: 'Bell i graciós, que captiva per les seves gràcies o encants'.

3. De Blanes, ni gens ni ganés

4. Els forasters que vénen aquí al principi s'hi recelen, però una vegada s'arrelen, no els treu ni el vent de garbí.

5. Entre Blanes i Lloret no en farem un pam de net

Aquesta frase feta, que fa referència a la rivalitat entre els dos pobles, està recollida al DCVB, que n'inclou dues més:

a) "A Blanes són flassaders, paguen lo dot amb flassades; a Malgrat són carboners, venen lo carbó a la platja" Aquesta cançoneta fa referència a la tradició tèxtil i minera, respectivament, de les dues poblacions veïnes.

b) "La sardineta de Blanes fugí del foc i cau a les brases".

6. Farà més anys que sa Palomera

7. No hi pot viure tothom, al carrer Ample.

Frase que denota la importància social d'aquest carrer.

La presència del pronom "hi" anteposat al seu referent és una característica d'intensificació pròpia del llenguatge oral.

8. Què? De Blanes, i vostè?

Resposta una mica fora de to

9. Santa Anna és nostra, Santa Cristina és vostra

Aquesta és una frase extreta de l'anecdota popular, que diu que els blanencs es van vendre Santa Cristina als lloretencs per un tip de cargols.

1.2 CANÇONS I RODOLINS PROPIS DE BLANES

1. **Amén! Les calces d'en Vadó Calent.**

L'únic objectiu d'aquest rodolí era fer una gràcia amb la rima.

Can Vadó Calent era el motiu amb què es coneixia una casa de Blanes situada al carrer de Raval, núm. 14. A la part de darrere de can Vadó Calent hi havia l'estudi de fotografia del Sr. Pons.

2. **El dilluns, pels seus difunts, la vella no fila;
El dimarts, pels seus pecats, la vella no fila;
El dimecres, pels seus deixebles, la vella no fila;
El dijous, perquè té els dits nous, la vella no fila;
El divendres, perquè té els dits tendres, la vella no fila;
El dissabte, passa capta, la vella no fila;
El diumenge filaria, però com que no n'és dia, la vella no fila.**

Aquests rodolins referents a tots els dies de la setmana es deien per al·ludir a una persona poc treballadora.

3. **En Saraco va anar a l'art, va pescar mitja sardina. De tanta ràbia que tenia es va pixar a sa barretina.**

4. **Ets tan maco, que semblas el Saraco**

No té cap més intenció que fer una rima, tot i que el Saraco era l'amo d'un art de Blanes.

5. **L'esmolet! S'esmolen "estisores" i ganivets**

Aquest era el crit de l'esmolet en passar pels carrers del poble.

Notem que el terme tisores (etimologia: TONSORIAS, 'tonedores, eina per a tondre les ovelles') es pronuncia popularment astizóres, fruit d'una mala segmentació lingüística. El fet que sigui un terme majoritàriament usat en plural, el parlant ha identificat part de l'article determinat plural que l'acompanya amb el nom.

6. **Nas de barraca, Sant Boi, cinc de "carmel-los" pel noi.**

Era una cançoneta que es deia al qui tenia el nas molt gros.

Notem la pronúncia de la paraula caramel, pròpia del català oriental i en un registre oral: karmél-lus. Hem escrit "carmel-los" tal com l'entra el DCVB.

7. No hi ha cap pell de “coní” que sigui bona per a mi. Dones, el drapaire! El drapaire, dones!

Aquesta era la crida dels drapaires quan passaven pels carrers del poble. Aquesta expressió ens manifesta que els drapaires, a més de demanar roba vella, demanaven pells de conill que les dones havien assecat.

Fem notar que la pronúncia de conill a Blanes és Kuní (documentada també al DCVB), tal com queda demostrat en aquesta rima popular en i tònica, fruit de la iodització de la ll normativa.

A grans trets, hem de dir que els dialectes orientals ofereixen dues solucions: el ieisme i la palatalització, enfront de la solució única (i normativa): la palatalització, dels dialectes occidentals, segons la procedència etimològica dels mots. Per exemple, els dialectes orientals ofereixen una solució ieista als grups llatins LY, C'L, G'L i T'L (PALEA>páya, APICULA>abéye...), enfront de la palatalització del grup llatí LL (GALLINA>galina). Aquest fenomen, però, no és general i té diferents graus de distribució dins la zona oriental, des de la zona barcelonina no ieista, que tot i ser minoritària no ha sucumbit sinó que estén la seva influència, fins al dialecte balear, en què desapareix fins i tot aquesta y (abéya, ebée). Segons informacions de Joaquim Ruyra, al seu pròleg a En Garet a l'enramada, el parlar blanenc seguia aquesta tendència balear de supressió: abea, noa ,...

El cas que ens ocupa (CUNICULU>conill, **kuní**) és un cas de ieisme extrem, practicat també a les balears, ja que fins i tot les àrees ieistes mantenen la palatal en casos com aquest, davant de í tònica, per dissimilació.

8. A) Què és el que enganxa més que un ganxo? Dos ganxos

B) Què és el que enganxa més que un ganxo? Els collons d'un mico, que n'enganxen mil i pico? No. Els collons del Xixon, que n'enganxen tot el món.

Hi havia dues versions d'aquest rodolí-acudit, la curta i la llarga. A la versió llarga notem que es busca un paral·lelisme sintàctic fàcil propi del llenguatge oral.

D'altra banda, es fa referència a un personatge popular de Blanes, que explicarem en el proper apartat.

9. Roda, roda, moliner. Si em fas caure , et mataré.

És una cançó popular d'un joc infantil que consistia a fer rodar algú que tenia els ulls embenats per tal de descobrir amb el tacte la resta de jugadors.

10. S'adoben paraigües, regadores, galledes, pots de llauna i "porcelana". El paraigua, dones!

Aquest era el crit del paraigüer en passar pels carrers del poble, que anava carregat amb un fognonet de carbó i un soldador .

Notem la pronúncia popular de porcellana amb una líquida simple, i no amb la palatal.

11. Santa Caterina quan va veure el foc, totes les campanes varen tocar a mort.

Aquesta cançoneta fa referència a una tradició blanenca que s'esdevenia el dia de santa Caterina: el dia 25 de novembre. Aquest era l'únic dia de l'any que es feien córrer els "sogais" encesos pels carrers de Blanes o fins a Sant Joan, tot fent-los giravoltar i cantant aquesta cançó.

Hem de dir que els "sogais" (normativament "sogalls" -notem la vocalització de la ll pròpia del català oriental-) eren trossos de corda d'espart que servien per lligar els catúfols (vasos de terrissa) a la roda de la sínia com si fos una cadena. Quan, a còpia de rodar, aquesta es tornava inservible es venien els trossos de sogall al camp per a aquest dia -cinc cèntims o deu cèntims de sogall en determinaven la llargada-.

Alcover- Moll parla d'aquesta mateixa tradició a la Costa de Llevant, però a la nit de reis, en què la mainada anava per la platja fent giravoltar trossos de corda encesos per orientar els Reis en llur suposat desembarcament.

De fet, la veneració a aquesta santa, amb diferents manifestacions, té una llarga tradició a Catalunya. Joan Amades, al seu Costumari Català, n'esmenta específicament l'origen a la nostra vila:

"La vila de Blanes, en una ocasió que estava aplanada per una terrible epidèmia, va reclamar l'ajut de santa Caterina, i el flagell a l'instant va minvar. I sempre més, en record del favor de la santa i de les grans fogueres que es van encendre per tal de purificar l'aire i conjurar el mal, la mainada volta pels carrers amb canyes enceses que fa voltar enlaire tot cantant:

Santa Caterina,
Quan va veure el foc,
Totes les campanes
Tocaven a morts.

A hora fosca, nois i més grans pugen a la propera muntanya de Sant Joan, al cim de la qual es conserven encara alguns enderrocs del vell castell del mateix nom, vora la mar, i encenen una foguera ben grossa, la qual, amb la

seva claror, es fa visible de tota la població i de ben enllà de la costa. A Blanes es donava més importància a aquesta foguera que a les de Sant Joan.”

12. Tens es cap més gros que es cap de sota l'orgue.

Aquesta frase feta es refereix al cap de moro que hi havia, com a ornament, a sota l'orgue de l'església de Blanes.

1.3 FRASES FETES REFERENTS A PERSONATGES POPULARS DE BLANES

1. A l'art d'en Janet, qui més hi fa més hi perd.

Abans d'haver-hi els arts del Quiquino i el del Saraco hi havia el d'en Janet, que tenia fama de no pescar gaire. Com que aleshores es cobrava pel que es pescava, el sentit de la frase és que no val la pena esforçar-se.

Aquesta frase feta surt documentada com a general al recull d'Anna Parés i Puntas, Tots els refranys catalans.

2. Estar gras com en Gandòfia

Estar molt gras

En Gandòfia era el sobrenom d'en Joan Ribas i Martí, també conegut com a Joan Gras. Era jutge de primera instància de Blanes i un personatge molt popular i carismàtic, tant per la seva simpatia com per la seva condició de gras.

3. Estar sec com els cavalls d'en Malla

En Malla i el Xixon eren dos germans de raça gitana. Van venir a Blanes quan es va fer la SAFA i es dedicaven a fer tragines de sorra i material per a la construcció de la fàbrica amb els seus cavalls, que estaven extremadament prims. En Malla vivia a "la Placeta" amb la seva família: quatre fills i una filla. En Xixon era solter.

4. Fer la fi des gat d'en Bascu

Fer mala fi

5. Na Paula té unes mitges comprades als encants. Li arriben a Figueres i encara li van grans.

Na Paula Juliana era un personatge molt popular de Blanes. Vivia a l'estiu en una caseta de vinya a sobre de Cala Bona per tal de vigilar les vinyes i a l'hivern al carrer de Raval. Era característica la seva indumentària, amb davantals de saca i parracs.

6. No facis com en Roc, que va arreglar el rellotge de l'església i encara li van sobrar peces.

Descriu una anècdota mal intencionada sobre aquest personatge.

En Francesc Roc i Ametller era un ferrer i manyà que vivia al carrer Ample núm. 16, i era l'encarregat d'arreglar el rellotge de l'església. El seu fill, Enric Roc i Gelabert va continuar l'ofici de ferrer.

7. Prendre les mides d'en Bascu

El seu significat és prendre malament les mides, ja que l'anecdotalari popular diu que en Bascu les prenia amb els dits.

En Bascu era un manyà que tenia la manera al C. Unió, núm. 17. Ell no va tenir fills i el seu nebot, Joaquim Nicart, va continuar l'ofici. És per això que avui dia tothom el coneix com a Bascu, tot i que de jove tenia el sobrenom de Moratis. El motiu era perquè jugava a futbol i a Barcelona -ell va venir de fora- havia jugat amb la "Penya Moratis".

8. Sembla es prometatge d'en Butinyà

En Joan Butinyà i Miquel era un blanenc que vivia al C. dels Massans núm.38 i que va festejar tota la seva vida. Va morir als 80 anys i escaig.

9. Sembla sa pixarada d'en Rampujo

En Rampujo era un personatge popular de Blanes que bevia en excés. Havia anat a Amèrica i va tornar pobre.

Diu l'anecdotalari popular que va orinar al carrer, al costat del Casino, de tal manera que l'orina va arribar al mar (o "a marc", com dialectalment es pronuncia a Blanes i altres llocs de la costa (DCVB), amb l'addició d'aquesta consonant final de reforç -paragoge-)

10. Semblar de can Tarranch en amunt!

Aquesta frase se li deia a algú que semblava de pagès, ja que can Tarranch era una casa de pagès.

11. Ser de can Milà i Camps

Ser molt ric

A Blanes els Milà i Camps estaven establerts en una casa del passeig de Mar, entre l'Hotel Sant Antoni i el Deutsche Bank. Es tracta de la família barcelonina propietària de la casa Milà, dissenyada per Gaudí.

Fem notar el procés de metonímia que ha utilitzat el llenguatge popular en designar una família rica com a símbol de la riquesa. L'ús popular i el temps s'encarrega de deslligar progressivament aquest tipus de frases amb el referent que els va donar el nom fins a la total desvinculació. Aquest és només un petit exemple de la força creadora del llenguatge.

12. Ser negre com el Xixon

Ser molt negre de pell, però també anar molt brut

El Xixon, per ser de raça gitana, era molt negre de pell. Per extensió s'ha aplicat a una cosa bruta. Fins i tot, avui dia d'aquest nom propi en trobem l'adjectiu: ser xixon, xixona, anar xixon, xixona. Aquesta és una altra petita mostra de la vitalitat de la llengua. Mecanismes de formació lingüística com aquest estan constantment en marxa.

13. Si perds el tren, fes com el gorrista, que el va anar a agafar a Malgrat

Aquesta frase feta es refereix a una anècdota/acudit que explicava el propi protagonista, el gorrista, l'artesà que feia gorres i que vivia al carrer del Portal de la Verge Maria. Es tractava d'un personatge solter, molt de la broma, i amb aquest to explicava que havia perdut el tren a Blanes i que per aquest motiu havia anat a Malgrat corrents.

2. FRASES FETES DE CARÀCTER GENERAL

2.1.FRASES FETES REFERENTS A LA METEOROLOGIA

Tradicionalment, l'observació del medi natural ha estat una font de símbols i de presagis del temps meteorològic.

D'altra banda, la incidència de la meteorologia en les societats estretament vinculades amb les feines a l'aire lliure es tradueix amb una gran producció de dites i frases fetes. La recopilació del Sr. Alum també reflecteix aquesta tendència i és per això que n'hem fet un apartat temàtic, que hem subdividit en 3 parts: d'una banda, les que són específiques de Blanes per la menció de topònims del terme; d'altra banda, les que, essent de caràcter general, apareixen recollides per Cortils i Vieta en el seu llibre Ethologia de Blanes, del 1886, mostra que són representatives perquè a finals del S. XIX ja estaven documentades, i, finalment, les de caràcter general.

2.1.1 Inèdites de Blanes

- 1. Així plogués que sa Tordera revingués, s'emportés els tres turons i Blanes de rodolons.**
- 2. Núvols as puig d'en Pla, de tres dies no sol passar**
El puig d'en Pla és el tàlveg o intersecció entre la punta del Convent i Sant Joan.

2.1.2 Recollides per Cortils i Vieta a Ethologia de Blanes, 1886

1. A l'istiu" tota cuca viu

Notem el fenomen dialectal d'assimilació vocàlica per atracció de la i tònica en el terme estiu.

Cortils i Vieta: "Al estiu, tota cuca viu"

2. Al juny, la falç al puny

Cortils i Vieta: "Pe'l Juny la fals al puny"

3. Cel rogent, o pluja o vent

Cortils i Vieta: “Cel rogent, pluja ó vent”

4. El ponent la mou i el llevant la plou

Cortils i Vieta: “Lo ponent la mou y l’llevant la plou”

5. Març, marçot, mata la vella a la vora del foc, i la jove si pot

Cortils i Vieta: “Mars, marsot, mata á la vella y á la jove si pot”

6. No és bon maig si el burro no tremola a l’estable

Cortils i Vieta: “No es bon Maig, quan no tremola l’ase al estable”

7. Pel juliol, ni dona ni cargol

Cortils i Vieta la recull amb una versió una mica diferent: “Pe’l Juliol, ni dona ni col”

És interessant comparar aquestes dues versions d’una mateixa frase feta per constatar la recreació constant de la tradició oral.

En el cas que ens ocupa, s’ha conservat intacte el sentit de tota la frase i el primer terme (dona). Pel que fa al segon, s’ha produït un curiós fenomen de confusió de dos termes molt semblants fonèticament (col/cargol) que comparteixen el sema de llur poca idineïtat en temps de forta calor. Veiem, doncs, com el procés de transmissió oral propicia la coexistència de múltiples variants i la refosa constant.

8. Pel maig, faves a raig

Cortils i Vieta: “Pe’l Maig favas á raig”

9. Per l’abril, cada gota en val mil

Cortils i Vieta: “Pe’l Abril cada gota n’val mil”

10. Per la Mare de Déu d’Agost a les set ja és fosc

Cortils i Vieta: “Pe’l Agost á las set es fosch”

11. Per Sant Pau, l’hora hi cau

Per Santa Llúcia, un pas de puça

Per Nadal, un pas de pardal

Per Sant Esteve, un pas de llebre

Per Sant Antoni, un pas de dimoni

Cortils i Vieta recull aquestes sentències i n’afegeix d’altres: “Per Sta. Llúcia un pas de pussa; per Nadal un pas de pardal; per St. Esteve un pas de llebre; per Any nou un pas de bou; per St. Antoni un pas de dimoni; per St. Silvestre per la porta ó per la finestra; pe’ls Reys ase es qui n’ho coneix; per St. Pau l’hora hi cau y per St. Matías son tant llargas las nits com los días”.

12. Per Sant Martí, cull la pinya del pi; si la vols abans, haja-la per Tots Sants
Cortils i Vieta en recull la primera part: "Per Sant Martí, la pinya cau del pí"

13. Per Sant Martí, tapa la bóta del bon vi
Cortils i Vieta: "Per St. Martí tapa la bota del bon ví"

14. Quan el dia creix, el fred neix
Cortils i Vieta: "Quan lo día creix, lo fret neix"

15. Trons a Mallorca, pluja a la porta
Cortils i Vieta: "Trons á Mallorca, aygua á Catalunya"

2.1.3. De caràcter general

1. Aigua butllofada, aigua de durada

2. Cara de llevant, sonsos

3. Cucs enterrossats i bolets a grapats, s'apropen ruixats

4. Diuen que els boirols designen pluja i també diuen boira segura
Els boirols són uns ocells que fan molta xerinola i que vénen quan hi ha un canvi de temps, segons la informació oral. No obstant això, aquest terme no l'hem trobat documentat, ja que el seu nom científic deu ser un altre. Aquesta pluralitat de versions és molt característica en la taxonomia d'animals i plantes.

5. El febrer ja és jornalier / El març ja és jornalès
El dia s'allarga i ja es pot treballar més hores al camp

6. El garbí a les vuit se'n va a dormir
A les vuit de l'hora del sol el garbí s'encalma

7. El ponent té una germana a llevant: la va a veure rient i torna plorant
El ponent és un vent sec, que ve de l'interior, i el llevant és un vent que ve carregat d'humitat de la Mediterrània

8. El sol de març queda marcat set anys a la cara

9. La Mare de Déu fa coques
Es refereix a les postes de sol en què s'enrogeix tot el cel

10. Pel maig, cada dia un raig

11. Per l'octubre, el "pájaro se cubre"

Al·ludeix al moment en què els ocells muden, canvien la ploma.

Notem la influència del castellà en aquesta frase feta mixta

12. Per Tots Sants, castanyes

13. Quan Déu vol, de tot vent plou

Es diu quan les situacions meteorològiques canvien sense cap mena d'explicació.

14. Quan el granot canta i fa sol, aigua segura -si plou-

Amb aquesta oració condicional al final es matisa la certesa d'aquesta predicció

15. Quan surten núvols en creu, tant a mar com a muntanya, és un senyal que no enganya

El concepte de núvols en creu es refereix a la presència de núvols a diferents nivells d'altitud, de tal manera que n'hi ha uns que creuen els altres. Aquest fet augura pluja.

16. Qui no bat pel juliol no bat quan vol

Es refereix al fet que meteorològicament l'agost és més inestable que el juliol

17. Sembla que trona? -Sí, al cul de la majordona

18. Si al rierol veus escuma, un canvi de temps s'ensuma

19. Si de nit s'ha asserenat, l'aigua ben poc s'ha allunyat

20. Si el dolor no et deixa moure, senyal que no triga a ploure

21. Si el Montseny està clar, a tot arreu es pot anar; si es posa el barret, aigua o vent o fred

Aquesta frase feta es diu sencera o bé només la primera part. El barret a sobre el Montseny es refereix als núvols.

21. Si el sol es pon amb capa, de tres dies no s'escapa

"Pondre's el sol amb capa" es refereix a una posta de sol amb núvols de tipus alt que, per llur naturalesa (són prims i formats per cristalls de gel) provoquen un to rogenic a les postes de sol. Aquesta frase la podríem relacionar amb d'altres del tipus "cel rogent, pluja o vent",...

22. Si fa calor en temps de fred i piquen massa les mosques, cauran més de quatre gotes

23. Si l'aigua s'aguanta a les fulles, no són gaire lluny les pluges

24. Si la rosada en tot el dia no s'eixuga, als tres dies tindrem pluja

25. Si no ets cantador i tens ganes de cantar, segur que aviat plourà

26. Si plou per Sant Pere Regalat, quaranta dies mullat

Sant Pere Regalat és el dia 13 de maig

27. Si plou, en Josep no es mou; si neva, en Josep no es lleva

L'antropònim "Josep" no es refereix en aquest cas a un nom concret sinó a un nom plural, la gent del camp

28. Si put la claveguera, la cort i l'aigüera, l'aigua ve al darrere

29. Si veieu un ull de bou, al cap de pocs dies plou

Els ulls dels bous són vermells. D'aquí ve el paral·lelisme que se'n fa quan en una posta de sol rogenca surt un reflex de sol entre aquest tipus de núvols que, pel color i la forma, s'anomena popularment ull de bou.

30. Si volen baix les orenetes, aviat tindrem pastetes

Es refereix al fet que plourà i això produirà fang a la terra ("pastetes")

31. Sol amb comes, gargal amb banyes

Gargal és una variant dialectal de gregal, vent del nord-est, i el sentit de la frase és que, quan surten reflexos de sol llargs i prims entre els núvols, apareix el vent de gregal, que és fresc.

32. Sol i vent i aigua no, fes-te fotre "professó"

Aquesta dita es refereix a la tradició d'organitzar processons per demanar pluja.

Cal fer notar el fenomen de dissimilació, per contacte de sibilants, en el terme processó, propi del llenguatge oral.

33. Tramuntana, la mar plana

2.2 DATES ASSENYALADES

La importància del calendari religiós en la nostra cultura queda palesa amb la incidència que té en les nostres frases fetes.

1. De Nadal a Carnestoltes, set setmanes desimboltes

2. Durarà de Nadal a Sant Esteve

3. Pels Perdons, prometatges a milions; pel Dijous Sant, prometatges es desfan

Els Perdons és el primer diumenge de Quaresma > QUADRIGESIMA (DIES), període de 40 dies.

L'expressió es refereix al fet que els prometatges duraven tot aquest període, ja que durant el qual no hi havia altres diversions per als joves.

4. Per Carnaval tot val

5. Per Nadal, cada ovella al seu corral

Cortils i Vieta també la inclou: "Per Nadal, cada ovella á son corral"

6. Per Nadal, qui res no estrena res no val

Cortils i Vieta també la inclou, sense la doble negació: "Per Nadal, qui res estrena res val"

7. Per Sant Tomàs, la mossa fira el bordegàs

Aquesta dita es refereix a la fira de Sant Tomàs, que es duu a terme a Blanes, com és tradició a tot Catalunya, el dia 21 de desembre.

Aquestes fires originàriament duraven vint dies i començaven el dia sis, però des de fa molts anys es van reduir a quatre i començaven aquest dia. Els industrials posaven parades davant dels seus obradors i les seves botigues, en què exposaven els productes de llur ofici. A més a més, acudien firaries de diferents indrets, que es col·locaven dividits per oficis. El sentit d'aquestes fires és preparar el Nadal i el refranyer compta amb molts proverbis que es refereixen a aquest dia. (Joan Amades, Costumari Català)

2.3.INTERJECCIONS POPULARS

1. **Aquí i a ca la Grataconys!**

Afirmació rotunda

2. **Cagada l'hemus! -Ja lo sabemus!**

Aquesta interjecció, que es fa servir per expressar contrarietat davant d'una equivocació, comporta –de vegades- una resposta encadenada

3. **Endavant les atxes!**

Expressió per indicar la voluntat de prosseguir en una acció malgrat les dificultats.

Les atxes són “ciris grossos i gruixuts de forma prismàtica i de quatre blens” (GDLC). Aquests eren els ciris que es portaven a l'inici de les comitives funeràries. Hem de dir que aquestes comitives, en el camí que feien fins al cementiri, s'aturaven diverses vegades per cantar. L'expressió que ens ocupa ha de tenir el seu origen en aquestes processons funeràries. Cal dir que la quantitat d'atxes i de capellans que hi havia en aquestes comitives la determinaven llur pressupost.

4. **Ja pots pujar-hi de peus!**

5. **La mare d'en Tanu! (quan era gitano)**

Interjecció d'admiració i sorpresa que a vegades s'usa amb l'afegitó entre parèntesi. Aquesta interjecció la recullen David Casellas i Jordi Corominas a “locucions i frases fetes gironines”, Revista de Girona

6. **Muts i cara de gos!**

7. **Para ment!**

Posar atenció, obrar atentament, anar amb compte (DCVB)

8. **Salut i força al canut!**

9. **Sant Antoni ens guardi!**

Sant Antoni Abat, que se celebra el dia 17 de gener, és tingut com a patró dels animals, especialment dels domèstics. D'altra banda, se li atribueixen poders guaridors, tant a les persones com als animals: va guarir a la filla del governador de Barcelona i a un garrinet camatort; la truja, agraïda, no va abandonar mai el sant, tal com demostra la iconografia. (Joan Amades, Costumari Català)

10. Santa Llúcia et conservi la vista!

Santa Llúcia, que se celebra el dia 13 de desembre, és la patrona de tots els oficis que estan relacionats amb l'agudesa visual: cosidores, matalassers, espartenyers, estudiants, rellotgers i els oficis que treballen la pedra. (Joan Amades, Costumari Català)

La llegenda que dóna fonament a aquesta veneració és que la santa es va arrencar els ulls quan un jove els hi va elogiar. La mateixa Verge Maria, veient que s'havia excedit, n'hi va donar uns altres.

2.4.DE CARÀCTER SEXUAL

És interessant assenyalar que la metàfora és la figura retòrica preferentment utilitzada en frases d'aquest tipus, com a eufemisme per evitar d'esmentar pel seu nom conceptes i situacions considerades tabús.

1. **Abans de col·locar, s'ha de ben masegar**
2. **Com més cosins més endins**
3. **Cosa peluda, cosa volguda**
4. **És un pany que totes les claus li van bé**
5. **L'hi reguen, l'hortet de julivert**
6. **Molta broma, molta broma, però res de la poma**
7. **No en té ni per enganyar un gat**
8. **Quin cul... si no cagués!**
9. **Té costura**
Metàfora de casa de prostitució.
10. **Tira més un pèl de cony que set parelles de bous**
11. **Toca, toca, quin coll d'oca!**

2.5 DESCRIUEN ACCIONS

1. Abaixar-se les calces

Cedir en alguna cosa

2. Acabar com el rosari de l'Aurora

Acabar malament

3. Acabar de donar l'ànima a Déu

Morir-se

4. Agafar la vaca pels collons

Tenir sort, assolir un impossible

5. Ai, senyor! Si no em donen pas una senyora que sigui grossa, guapa, rica i no sigui oberta d'escaires...

Demandar molt

6. Ai, senyor! Tanta roba i tan poc sabó, i tan neta que la volen

7. Això és bufar i fer ampolles

8. Allà on veieu un pi, senyal que venen vi

9. Allà un veieu un ram, senyal que venen mam

Aquesta frase i l'anterior al·ludeixen al costum de posar un senyal a la façana de les cases que venien vi

10. Amagar el cap sota l'ala

Eludir les responsabilitats

11. Arribar a tres quarts de quinze

Arribar tard

12. Buscar les pessigolles

Buscar raons a algú

13. Buscar set peus al gat

14. Canviar pets amb merda

Fer un canvi poc significatiu

15. Carregar-li els neulers a algú

Fer-li assumir la responsabilitat d'un fracàs a algú o la càrrega més enutjosa.

El neuler és un aparell per a fer neules. Abans era de ferro, molt voluminós i que pesava molt

16. Començar la casa per la teulada

17. Deixar-li una cara com un mapa

19. Dóna-li pa, que ballarà

20. El badall no pot mentir, o té gana o té ganes d'anar a dormir

21. El foc és mitja vida: foc al davant i foc al darrere, la vida entera

22. Estar com una sopa

Estar molt refredat

23. Estem fotuts, si les burres no fan rucs

24. Et conec herbeta, que et dius marduix

Es diu d'algú que vol dissimular

25. Fer com es "potecari" d'Olot, que preu per preu es pren les medecines ell

Es diu quan un es menja el millor del que té

Fem notar l'afèresi que produeix el llenguatge oral: "es potecari" pel normatiu s'apotecari

26. Fer el compte de la vella

27. Fer el negoci d'en Robert amb les cabres

Fer un mal negoci, perquè l'anecdota popular deia que en donava dues de negres per una de blanca

28. Fer pam i pipa

Burlar-se d'algú

29. Fer Pasqua abans de Rams

30. Fer pudor de socarrim

Es diu quan hi ha sospites de corrupció en algun afer

- 31. Fer-li un ull de vellut**
- 32. Flaira de nas, que de boca no en tastaràs**
- 33. Fondre's com una candela**
Aprimar-se molt
- 34. Has begut oli**
- 35. L'has cagada/cagada Roc**
- 36. M'ha fet una gràcia com si em passés una romequera cul amunt**
- 37. Magraner fes castanyes, m'enganyes**
Quan algú diu mentides
- 38. Mal no facis, mal no prenguis**
Desitjar sort
- 39. No tenir cara ni ulls (uis)**
No tenir ni cap ni peus
No tenir ni dalt ni baix
No tenir solta ni volta
- 40. No veure un burro a tres passes**
- 41. No veure-hi més enllà del nas**
- 42. Quedar més dies que llangonisses**
- 43. Quedar-se amb un pam de nas**
- 44. Ramonet, Ramonet, quina paret toques**
Anar desorientat, no saber per on es navega
- 45. Sembla que li roda l'ull**
Anar embriac
- 46. Ser com predicar al desert**
- 47. Si no fas bondat, et tancarem a la cagamenja**
Es deia per fer por a les criatures i es referia a un espai petit i fosc

48. T'ha ben tocat la grossa!

Irònicament, quan alguna cosa surt malament

49. Tenir pa a l'ull (dialectalment, l'ui)

No voler veure una cosa

50. Treure més el sol que l'ombra

Aparentar el que no es té

2.6 ADJECTIVES, QUALIFICADORES

1. **Allà on va el cotxe va el senyor**
2. **Assemblar-s'hi com els collons amb el rosari/ Assemblar-s'hi com un ou amb una catanya**
3. **Déu et faci bo, que de gran ja n'ets prou**
4. **És tan rica que “hasta” el cul li fa música**
Frase irònica per dir que no s'és tan ric com s'aparenta
5. **Estar carregat de punyetes**
6. **Estar prim com un sonso**
7. **Estar tocat del bolet**
8. **Fer cara de pomes agres**
9. **Fer com els conills, dormir amb un ull obert**
Al·ludeix al fet que els conills sempre estan alerta
10. **Llarg i prim, parent d'en Bufa**
11. **No ser res més que un “poi” remuntat**
Pronúncia dialectal de poll
12. **No tenir ni moca ni budells**
Estar molt prim

'Moca' Conjunt de l'estómac i els budells, entranyes (GDLC)
13. **No tenir pèls a la llengua**
14. **Que n'hi portaràs pocs, de capellans a l'“enterro”!**
Portar mala vida

Aquesta locució està relacionada amb l'antic costum de convocar en un enterrament un nombre de capellans proporcional a la condició social del difunt.
15. **Quedar amb una cara com un Sant Crist**

16. Quedar-se amb un pam de nas

17. Sembla que baixes d'Osó!

Aplicat a la gent de pagès

18. Sembla que no hi toca

19. Semblar cana i capbitlló

S'aplica a la diferència d'estatura en una parella. La comparació es fa basant-se en un joc de criatures, en què la cana és un bastó llarg i gruixut i el capbitlló és petit.

20. Semblar la “muerte andando”

21. Semblar la Mare de Déu de l'Empenta

Ser aturat/da

22. Semblar un “americano”

Es refereix a algú que va molt mudat

23. Semblar un “puiós”

Aquesta és la pronúncia dialectal de pollós

24. Semblar un noi de “bordú”

S'aplicava a les noies poc femenines

25. Semblar una casa de barrets

26. Semblar una puta prenyada

27. Sempre sembla que li corren al darrere

28. Ser carn i unglà /ser cul i merda

29. Ser com gat i gos

30. Ser com un bordegàs

31. Ser com un cagarro ensucrat

32. Ser com un enze

33. Ser com un tap de bassa

34. Ser com una capsana

Capsana és, en llenguatge blanc, un drap de cuina.

35. Ser com una figaflor

36. Ser com una gata maula

37. Ser com una toia

38. Ser cornut i pagar el beure

39. Ser curt de vista i llarg de dits

40. Ser de l'any de la picor/ Ser de l'any de la Maria Castanya

41. Ser de la terra del "pijo"

Ser andalús

42. Ser de mamella de monja!

43. Ser de nyigui-nyogui

44. Ser fort com un roure

45. Ser gros i talòs

46. Ser l'hereu de la casa cremada

No tenir res o poca cosa

47. Ser més llarg que un dia sense pa

48. Ser més puta que les gallines

49. Ser un "cantamanyanes"

50. Ser un bocamoll

51. Ser un burro presumit

52. Ser un cap de trons

53. Ser un "capigrossi"

Forma col·loquial amb què es coneix a Blanes el capgròs.

54. Ser un caragirat

55. Ser un desmanegat

56. Ser un ganàpia, un gamarús i un garnagàs

57. Ser un llepafils

58. Ser un nano peterrell

59. Ser un panxacontent

60. Ser un puta manyac
Ser fals

61. Ser un ros de mal pèl

62. Ser una rata de sagristia

63. Tenir el cor de roure

64. Tenir la cara de pa de ral

65. Tenir més “cuento” que en Calleja
Calleja era un escriptor de faules i contes

66. Tenir més cares que un duro de “calderilla”
Castellanisme del terme normatiu xavalla, que denota la fracció en moltes peces.

67. Tenir molta llana al clatell

68. Tenir molta merda a les orelles
Aparentar

69. Tenir poca corda

70. Tenir sang de peix

71. Tenir un fetge com una rajada
La rajada és un peix amb “cos amb forma de disc, cua més o menys prima i llarga, aleta caudal reduïda i que habita en fons sorrencs” (GDLC)

72. Tenir un os a l’esquena

73. Tenir un ventre com un gripau

74. Tenir unes mans que semblen peus

75. Tenir uns collons com un toro

2.7. PROVERBIS, FILOSOFIA POPULAR

1. **A l'hort del padrí, robar i fugir**
2. **Aguanta i aferra, que és any de guerra**
3. **Ajuda't del teu, que t'ajudarà Déu**
4. **Al fons del sac es troben les engrunes**
Estalviar és bo
5. **Al pagès, "fote-li" cols**
6. **Al pot petit hi ha la bona confitura**
7. **Allà on no hi ha sang, botifarres no s'hi fan**
8. **Amb palla i temps maduren les nesples**
La nespla és el fruit del nespler, que és comestible quan és passat o molt madur.
(DGDLC)
9. **Avui vivim, demà pudim**
10. **Basteix un bastó i semblarà un senyor**
11. **Bona gent, bon temps**
12. **Bou sol llaura quan vol**
13. **Bou vell, a la carreta**
Als vells sempre els toca el rebre
14. **Brams d'ase no arriben al cel**
15. **Cada terra fa sa guerra**
16. **Caldera "veia", o bony o forat; o si no, tot plegat**
Notem la vocalització de la palatal, com a pronúncia dialectal
17. **Cap geperut es veu el gep, ni cap bou les banyes**
18. **Cap rector no es recorda de quan era vicari**

19. Casat, cagat
20. Cavall vell, carregat de mosques
21. Com més petita és la nou, més remor mou
22. De gota en gota s'omple la bóta
23. De Joans, Joseps i ases n'hi ha per totes les cases
24. De llevant o de ponent, de la banda de la dona sigues parent
25. De mica en mica s'omple la pica
26. De porc i de senyor se n'ha de venir de mena
27. Déu "mos" en guard d'un ja està fet
28. Diga'm puta, diga'm lladó, calenteta vagi jo
29. El lladre sempre té por de ser robat
30. El peix gros es menja el petit
31. El preu no fa la cosa
32. El primer sempre va al davant, per coix que sigui
33. El que espera es desespera
34. El que no es paga amb diners es paga amb dinades; i si no, dues vegades
35. El que va al davant porta el banc, però els altres s'hi asseuen
Hom s'aprofita de la feina dels més treballadors
36. Els un carden la llana i els altres s'emporten la fama
37. Era un temps que de la palla en fèiem fems
38. Feina feta, consell dat
39. Fes el que jo dic, però no facis el que jo faig

40. Gat escaldat, amb aigua tèbia en té prou

41. Gota a gota fa got

42. Home mort no parla

43. Home ros i gos pelut, val més mort que conegut

44. Home valent i bon vi no dura gaire

45. Hostes i peix menut, al tercer dia ja put

46. Ja pots xiular, si l'ase no vol beure!

47. L'1, soldat segur

48. L'arròs fa el ventre gros i la panxa llisa

49. L'experiència és la mare de la ciència/ La paciència és la mare de la ciència

50. La mar com més té més brama

Qui més té més vol

51. La merda, com més es remena més pudor fa

52. Les coses clares i la xocolata espessa

53. No et fiïs d'aigua que no corri ni de gat que no mioli

54. Mai plou a gust de tothom

55. Molta remor de boixets i poca punta

56. Mor(t) el que xiula i no el que piula

57. Mor(t) el rei, mor(t) el Papa, de morir ningú s'escapa/ caga el rei, caga el Papa, de cagar ningú s'escapa.

Notem en el primer refrany i en l'anterior el fenomen de paragoge en la pronúncia dialectal, que consisteix a afegir una consonant de reforç al final de mot

58. Morta la cuca, mort el "vrí"

Notem la pronúncia "vrí" per verí, com a recurs oral per agilitar l'expressió

59. No diguis blat que no sigui al sac i ben lligat

60. No és ben casat qui no porta la dona a Montserrat

61. No hi ha dissabte sense sol ni dona sense consol
La tradició popular diu que el dissabte és sempre assolellat

62. No hi ha més cera que la que crema

63. No miris tan prim que a cap edat no hi veuràs
No siguis tan primmirat

64. No vols caldo? Tres tasses

65. No vulguis per ningú el que no vulguis per a tu

66. Nostre Senyor dóna faves a qui no té queixals

67. Nostre Senyor fa el que Déu vol

68. O fer bondat o ser soldat

69. Pagès lluner no omple mai el graner

70. Passar més gana que un mestre d'escola

71. Patint, patint, es va vivint

72. Pecat amagat és mig perdonat

73. Pensa mal i no erraràs

74. Per presumir s'ha de patir

75. Predica oli i ven vinagre

76. Preguntant es va a Roma

77. Preu per preu, sabates grosses

78. Quan la guineu no en pot haver diu que són verdes

79. Quan li ha vist el cul diu que és femella

80. Quan tindràs casa, vinya i hort, llavors et vindrà la mort
81. Quan un home està de pega, “hasta” amb els collons ensopega
82. Quan vegis la barba del teu veí cremar, posa la teva a remullar
83. Què ha de fer l’obrer? Vendre la casa i anar a lloguer
84. Que rigui la gent, mentre jo vagi calent
85. Qui amb dones va i burros mena, tot l’any va amb pena
86. Qui canta a taula i xiula a llit no té el seny ben acomplit
87. Qui canta, els seus mals espanta
88. Qui de jove no treballa, quan és vell dorm a la palla
89. Qui massa parla alguna n’erra
90. Qui menja sopes se les pensa totes
91. Qui molt abraça i poc estreny és home de poc seny
92. Qui no adoba la gotera ha d’adobar la casa entera
Recollida per Cortils i Vieta a [Ethologia](#)
93. Qui no corre, vola
94. Qui no menja merda no està gras
95. Qui no té costats les calces li cauen
96. Qui no té res a fer el gat pentina
97. Qui no té vergonya tot el món és seu
98. Qui no vol creure en bona mare, ha de creure la pell de cabra
La pell de cabra es refereix al fuet
99. Qui oli remena els dits se n’unta
100. Qui primer arriba, primer mòlt

101. Qui s'aixeca de matí, caga i pixa allà on vol

103. Qui té diners fa els seus quefers, qui en té "prou" fa el que vol
Cortils i Vieta la recull

El llenguatge popular fa el plural d'aquest adverbi invariable (prou)

102. Qui té el cul llogat no seu quan vol

103. Qui té mare gran boca bada

104. Qui té mare menja coca

105. Qui té tions fa estelles

106. Qui té un mal quan neix, de gran l'hi creix

107. Qui tingui cabres, que grati!

El sentit de la frase és que qui tingui un problema se l'ha de solucionar ell.

El terme 'cabres' es refereix en aquest cas a l'insecte paràsit de l'home anomenat també poll del pubis.

108. Qui vol tenir un gust, ha de tenir un disgust

109. Qui vulgui peix que es mulli el cul

110. Raó o no raó, el pobre a la presó

111. Repicar campanes i anar a la processó no pot ser

112. S'aconsegueix més aviat un mentider que un coix

113. S'ha de ballar pel ball que toquen

114. Sap més el dimoni per vell que per dimoni

115. Sempre has de ser emmascarat per una "paiella"

Notem la pronúncia "paiella" per "paella", amb una vocal epentètica de suport.

116. Sempre hi ha algun capellà amagat

Sempre hi ha algun entrebanc

117. Si no fumes ets menys que la merda

- 118. Si vols estar ben servit, tu mateix t'has de fer el llit**
- 119. Si vols fer drecera, no deixis la carretera**
- 120. Si vols tenir bones collites, sembra de lluna negra**
Es refereix al fet que s'han de deixar de banda les llunes i posar-hi molt d'adob – els fems són negres-.
- 121. Si vols veure el teu veí caminar, atura't a cagar**
- 122. Tal faràs, tal trobaràs**
- 123. Tan gran com és el món i encara hi fan cases**
- 124. Tant put un all com cent cabeces**
- 125. Terra negra fa bon blat**
Es diu d'una persona molt morena
- 126. Tot el que és promès no és dat**
- 127. Tot el que no són pessetes són punyetes**
- 128. Tot pot ser i deixar de ser, menys una rata fer niu sota la cua d'un gat viu**
- 129. Totes les mosques volen fer mel**
- 130. Tothom tira l'aigua al seu rec**
- 131. Un bon dinar fa de bon esperar**
- 132. Val més ser cap d'arengada que cua de lluç**
- 133. Val més un boig conegut que un savi per conèixer**
- 134. Val més un ocell a la mà que deu a volar**
- 135. Voler agafar el cel amb les dents**

BIBLIOGRAFIA

Alcover, Antoni M. i F. de Borja Moll, Diccionari Català-Valencià-Balear, I-X (DCVB). B. 1969

Amades, Joan, Costumari català. El curs de l'any. I-V. Salvat&Edicions 62. B. 1982-1983

Badia i Margarit, Antoni M., Gramàtica històrica catalana, Biblioteca d'estudis i investigacions. Editorial Tres i Quatre. València, 1981

Casellas, D. i Corominas, J., Revista de Girona, "Locucions i frases fetes gironines"

Conca, Maria i J. Guia, Els primers reculls de proverbis catalans. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996

Conca, Maria, Paremiologia. Universitat de València. València 1987

Farners, Sebastià, Paremiologia catalana comparada, ed. Columna, novembre de 1992

Gran Diccionari de la Llengua Catalana (GDLC), Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1998

Martí, J. I Raspall, J., Diccionari de locucions i frases fetes, Edicions 62, Barcelona, 1984

Parés i Puntas, Anna, Tots els refranys catalans, Edicions 62, Barcelona 1999

Elisa Sola i Ramos

Filòloga, responsable del Servei de Català de Blanes (CPNL)

Desembre de 1999